

Loy

Utvecklingspråket

Har ni märkt att folk som intervjuas i TV och radio numera undviker att använda det enkla ordet ja som svar på frågor av alla slag?

Så här säger exempelvis intervjuaren: — Och du Bosse, va tror du egentligen om Björnes chanser i SM? Kan han lyckas, anser du? — Utan tvekan. Jag anser att han har synnerligen stora chanser att lyckas.

Och intervjuaren fortsätter med sina intressanta och sprudlande samtal:

— Och vi vänder oss nu till cheffingenjören vid järnverket — säj, ingenjör Bolkenruds, anser ingenjörn att den här uppörelsen är tillfredsställande för alla parter?

— Utan tvekan är den mycket tillfredsställande för alla parter.

Man kan också vänta, och då använder man i stället för "utan tvekan" uttrycket "tveklöst", vilket ingen människa nånsin har tagit i sin mun förrän på senaste året: — Ja, vi har nu här i studion kaptenen för handbollslaget "Friska flundror". Säjä mej Lasse, tror du på handbollssporten såsom sådan?

— Tveklöst! Tveklöst måste ja säja att de'n te fråga om att inte handbolla på frammarsch.

Alltså: tendensen är allt framgent att i talspråket söka opp och använda så många skriftspråksuttryck som möjligt och att alltid föredra långa ord framför de korta, enkla och naturliga. Man säjer inte äta, utan aväta, inte "vårt mål är", utan "vår målsättning är", och det skulle inte falla någon framåtsträvande individ in att tala om "de indiska problems storlek" — nej man talar om deras "storleksordning". Och de där onödiga förlängningarna av bra och hederliga ord är helt meningslösa och närmast fjolliga.

Medan jag lyssnar till språkets förändrade ord vill jag hugga tag i uttrycket "snygg", som numera inte får betyda snygg, det vill säja välvärdad, ren och hel och snuten om näsen. Nej, nu kallar man till exempel en elegant och vacker klänning för "snygg", och en herre som ser bra ut, han är också bara "snygg". Det låter fattigt, för att inte säja vulgärt, men det är vanligt och blir allt vanligare.

Medan man håller på med att lyssna på språket, så kan man inte undgå att märka hur jämmerligt våra folkrepresentanter med några få undantag talar i riksdan. Från alla partier stiger man opp i talarstolen och säjer ogenerat om precis det som alla de föregående pratarna har vittnat om, det vill säja fullständigt

självklara saker. Och man ber att få "understryka", och man "pekar på". Vad då? Jo, till exempel att vi i Sverige vill freden, vi vill höja vår standard, vi bör snart lösa vår bostadsfråga, det är nödvändigt för oss att hjälpa utvecklingsländerna, och trafiken är en svårlöst fråga, varjämte de flesta vill ha högertrafik. Och så vidare.

Vad man absolut inte kan tro på i riksdagen är förklaringen: — Jag ska fatta mej kort, herr talman. Jag vill endast med några få ord peka på... Sen håller man på en halvtimme till, buren som man är förälskelsen i den egna röstens ljuvlighet.

Det är för resten inte bara i riksdagen som man får akta sej att tro på vissa stående fraser. Jag ska ge några exempel ur det dagliga livet. Tro alltså inte blint, när någon säjer:

"Jag har faktiskt upprepade gånger försökt att ringa dej."

"Det är då första gången som någon av våra kunder har klagat på den här varan."

"Dom får gärna säja vad dom vill om mej, det rör mej inte i ryggen."

"Men jag vet att jag har svarat på ditt brev för högst fjorton dagar sen. Jag la det

på posten själv. Det måste ha kommit bort på någe sätt."

"Vi har med största intresse läst er artikel. Tyvärr medger inte vårt begränsade utrymme att vi denna gång publicerar ert opus."

"Välkommen till oss på en liten enkel smörgås."

"Jag är lessen att behöva bryta opp så här snart, men jag har ett viktigt arbete att göra i morron bitti, tidigt."

"Vi hörs. Jag ska ringa opp dej nästa vecka."

"Jag ska titta efter i mina bokhyllor, men jag är säker om att du har fått igen boken."

"Jag beklagar, men direktören är kvar ännu på sammanträdet."

"För resten kan jag säja dej att jag inte är en sån där kvinna som klamrar sej fast, utan den dag som du vill ha tillbaka din fulla frihet igen, så..."

"Jag tänkte just på dej, och jag tänkte faktiskt ringa..."

"Ta den där svarta. Den klär dej och svart går till allt."

"Titta in när ni kommer förbi."

"Jag kommer just ihåg en väldigt rolig historia..."

"Genera dej inte. Prata på du — jag är inte pnyd."

"Med utmärkt högaktning..."

Nej, tro dom inte blint. Och tänk också lite på det moderna uttalet. Det heter inte längre mössa utan mussa. Fönster uttalas funnsturr. När hussten kommer behuvs det kanske trust, och hunnsgården gal töppen...

Parle ju ling?

Parle ju Ling? Jaså, inte det? Nå, men romanal, mondial, universal, medial, idiom neutral, ligva catholica, ido, occidental, novial, volapük, interlingua eller esperanto då?

Inte det heller? Då får vi alltså nöja oss med vår gamla slitna svenska. Det ligger något ganska rörande över de idoga idealister som kämpar för att världens folk skall förstå varandra, och som gärna vill se lösningen på alla politiska och moraliska problem i ett enda gemensamt språk. De har bara så svårt att ena sig om hur det språket skall se ut och låta, och så slåss de mot varandra i heligt nit. Precis som moralister och politiker.

Esperanto är förstas det världsspråk som blivit mest känt, och dess belackare framhåller att detta till alla största delen beror på en mycket skicklig publicitet och inte på att just det världsspråket skulle vara bättre än de andra. Man upptäckte nämligen ganska snart efter det den polskjudiske ögonläkaren Zamenhof förhoppningsfullt esperanza betyder på spanska "hopp") uppfunnit esperanto 1887, att språket hade en hel del bekymmersamma brister, men den kongress som samlades för att råda bot på dessa kunde inte enas, och slutet blev att man band sig vid ofullkomligheterna och i stället lade ner all sin energi på reklam och missionärsanda.

För några år sedan råkade jag ha hand om några utsändningar på den italienska radions kortvågsprogram, och satt då varje kväll medan jag pratade och stirrade in i en studio mitt emot, där elva personer i alla upptänkliga åldrar från barn till gubbar gjorde ett gemensamt program. Jag kunde förstas inte höra vad de sade, jag såg dem bara röra munnen fort och effektivt. Av utseende och kläddräkt att döma, de tillhörde vitt skilda nationaliteter.

Så småningom fick jag reda på att de verkligen kom från världens alla hörn, men skrapats ihop i Rom för att bilda en slags internationell Familjen Björk, som gjorde regelbundna utsändningar på esperanto.

Det enda krusket — men ett som lyssnarna förstas aldrig fick någon aning om — var att de samtliga, så fort de kom ut i den korridor som var gemensam för våra studielokaler, spontant och effektivt började prata engelska med varandra.

Ling, det språk vi frågade om i första meningen, är svenskt liksom mondial, som nämndes litet längre ned.

Ling uppfanns av en läroverkslärare i Stockholm vid namn Anders Olsson, som 1948 skrev en bok med just titeln Parle ju ling? Det betecknas på sina håll som ett av de allra enklaste och lättförståeligaste av universalspråken.

När man betänker att ingen någonsin tycks ha lyckats få fram en fullständig förteckning över alla världens språk och att man räknar med inte mindre än 42 stora, helt olika språkgrupper förutom "spridda, ensamstående språk", kan man ju inte undvika att känna sig sympatiskt stämmd inför de hjultemodiga försöken att låta folk förstå varandra.

Det värsta är att språkförbristningen tycks öka än minska. På Ceylon, som ju nyligen blivit självständigt, har man till exempel brådstörtat beslutat avskaffa engelskan som officiellt språk, och i stället införa singalesiska, öns ursprungliga tungomål, som emellertid bara ett fåtal innevänare numera kan skriva efter fyra århundradens ockupation av portugiser, holländare och britter.

Så nu sitter folk på Ceylon uppe sent om nätter och pluggar sitt eget språk.

Samma tendenser finner vi litet här och var i de nya nationerna, och en enda gemensam lösning förefaller mer osannolik än någonsin.

Det skulle i så fall vara vårt eget Transpiranto, uppfunnet i Grönköpings Veckoblad. Det tycks ha alla de kvaliteter som dess konkurrenter saknar och kan ju lätt förstas av alla människor. Eller Hur?

Svenska: Min skål, din skål, alla vackra flickors skål!
Transpiranto: Mi bunke, tu bunke, tutti belli filli bunke!

KARL SJUNNESSON.